

DAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLİYAVIY TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH (TTA URGANCH FILALI MISOLIDA)

Quryazov Dilshod G'ulambayevich

O'zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Davlat oliy ta'lim muassasalarini moliyaviy ta'minlash tizimi mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va ta'lim sifatini oshirishda muhim o'rin tutadi. TTA Urganch filiali misolida, moliyaviy qo'llab-quvvatlashni takomillashtirish orqali nafaqat ta'lim jarayonini rivojlantirish, balki hududiy rivojlanishga ham hissa qo'shish mumkin. Bu jarayonni samarali amalga oshirish uchun yangi moliyaviy mexanizmlar va texnologiyalarni joriy qilish zarur.

Raqamli texnologiyalarni joriy qilish oliy ta'lim muassasalarini moliyaviy boshqarishda muhim ahamiyatga ega. Elektron platformalar orqali daromad va xarajatlarni kuzatish, talabalarga stipendiyalarni o'z vaqtida yetkazib berish va byudjetni shaffof boshqarish imkoniyati yaratiladi. Ayniqsa, hududiy filiallar uchun bu jarayon moliyaviy faoliyatni yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Byudjetdan tashqari mablag'larni jalb qilish oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni diversifikatsiya qilishda muhimdir. Xalqaro grantlar va subsidiyalar, tijorat faoliyatidan olinadigan daromadlar, shuningdek, tijorat banklari bilan hamkorlik oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy mustaqilligini ta'minlashga yordam beradi.

Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishda muhim o'rin tutadi. Xususiy sektorning investitsiyalarini jalb qilish orqali ta'lim infratuzilmasini yaxshilash, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va talabalarning o'quv jarayoniga innovatsiyalarni tatbiq etish imkoniyatlari kengayadi.

Talabalar uchun o'quv kreditlari va subsidiyalarni kengaytirish o'z navbatida oliy ta'lim tizimida moliyaviy imkoniyatlarni oshiradi. Bu talabalar uchun ta'lim olishda iqtisodiy yukni kamaytirish bilan birga, ularni bilim olishga yanada ko'proq rag'batlantiradi.

Ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Grantlar va ilmiy loyihalarning tijoratlantirilishi orqali qo'shimcha daromadlar yaratish imkoniyati mavjud bo'lib, bu ta'lim muassasalarining moliyaviy salohiyatini mustahkamlaydi.

Ekologik barqarorlik tamoyillarini ta'minlash moliyalashtirish tizimining ajralmas qismi hisoblanadi. Energiya tejovchi infratuzilmalarni joriy qilish, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish va ekologik toza loyihalarni moliyalashtirish oliy ta'lim muassasalarining umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Moliyalashtirishni hududiy ehtiyojlarga moslashtirish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. TTA Urganch filiali misolida, mahalliy aholi ehtiyojlari va hududning iqtisodiy xususiyatlarini hisobga olgan holda maxsus moliyaviy dasturlarni ishlab chiqish ta'lim muassasalarining rivojlanishini ta'minlaydi.

Xalqaro moliya tashkilotlari bilan hamkorlik oliy ta'lim muassasalarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, texnologiyalarni transfer qilish va global standartlarga mos ravishda o'quv jarayonlarini tashkil etish milliy ta'lim tizimining raqobatbardoshligini oshiradi.

Ushbu strategik yondashuvlar davlat oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi. Moliyaviy qo'llab-quvvatlashni samarali amalga oshirish orqali nafaqat ta'lim sifati oshadi, balki iqtisodiy barqarorlikka ham erishiladi. Bu esa oliy ta'lim tizimining milliy va xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirishga hissa qo'shadi.

Davlat oliy ta'lim muassasalarini moliyaviy ta'minlash tizimining takomillashtirilishi nafaqat iqtisodiy barqarorlik, balki ta'lim jarayonining raqobatbardoshligini oshirish uchun ham muhimdir. Bu jarayonda davlat tomonidan ajratilayotgan mablag'larning samaradorligini oshirish uchun kuzatuv va monitoring tizimlarini yanada kuchaytirish lozim. Xususan, moliyaviy resurslarning maqsadli foydalanishi bo'yicha statistik tahlillarni muntazam amalga oshirish talab etiladi.

Innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi oliy ta'lim muassasalarini boshqarish jarayonlarini optimallashtirish imkonini beradi. Masalan, onlayn xizmatlar orqali talabalar uchun to'lov tizimlarini avtomatlashtirish, stipendiyalarni vaqtida to'lash va professor-o'qituvchilar tarkibining ish haqlarini boshqarish jarayonlarini soddalashtirish mumkin. Bunday yondashuv nafaqat iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi, balki ta'lim muassasalarida vaqt va resurslarni tejashga ham xizmat qiladi.

Byudjetdan tashqari daromad manbalarini kengaytirish oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ilmiy-tadqiqot loyihalari orqali tijoratlashtirish imkoniyatlarini oshirish, xususiy sektor bilan hamkorlikni rivojlantirish va xalqaro grantlarni jalb qilish orqali ta'lim tizimining barqarorligini ta'minlash zarur.

Ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish uchun davlat va xususiy sektor sherikligini mustahkamlash dolzarb hisoblanadi. Bu orqali oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnika bazasini yaxshilash, zamonaviy laboratoriyalarni tashkil etish va ta'lim muassasalarida yangi o'quv binolarini qurish imkoniyatlari kengayadi. Xususiy sektor tomonidan taqdim etiladigan investitsiyalar, ayniqsa, ilmiy laboratoriyalar va tadqiqot markazlarini tashkil etishda muhim rol o'ynaydi.

Ekologik barqarorlikni ta'minlash oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Energiya tejovchi texnologiyalarni joriy qilish, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish va ekologik loyihalarni

moliyalashtirish orqali ta'lim muassasalari nafaqat moliyaviy xarajatlarini kamaytiradi, balki ekologik mas'uliyatini ham oshiradi. Bu esa jamiyatda ijobiy imidj shakllanishiga xizmat qiladi.

Talabalar uchun imtiyozli ta'lim kreditlari tizimini kengaytirish o'quv jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Talabalar moliyaviy yukni kamaytirish orqali ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu esa ta'limning ommaviylashuviga xizmat qilib, oliy ma'lumotli yosh mutaxassislar sonini oshiradi.

Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish orqali TTA Urganch filiali kabi ta'lim muassasalari xorijiy universitetlar bilan aloqalarni mustahkamlashi va xalqaro grantlar jalb qilish orqali moliyaviy mustahkamligini oshirishi mumkin. Xalqaro miqyosda amalga oshiriladigan tadqiqot loyihalari orqali TTA Urganch filiali nafaqat moliyaviy mustaqillikka erishadi, balki global ta'lim tizimida o'z o'rnini mustahkamlaydi.

Davlat tomonidan moliyalashtirish strategiyasini optimallashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy boshqaruv jarayonlarini takomillashtirish mumkin. Bunday chora-tadbirlar ta'lim jarayonining raqobatbardoshligini oshirish va umumiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Bu esa ta'lim sohasida uzoq muddatli rivojlanishning mustahkam asosini yaratadi.

Manbalar ro'yxati

- a. **Karlibaeva, G.** (2024). *Oliy ta'lim muassasalari moliyaviy resurslari shakllanish tizimini boshqarish amaliyotining tahlili. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil* 2(4): 111-121. DOI: [10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss4-pp111-121](https://doi.org/10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss4-pp111-121).
2. **Xojayev, A. S.** (2023). *Oliy ta'lim muassasalarida byudjetdan tashqari faoliyatdagi daromadlar va xarajatlari hisobini takomillashtirish yo'llari. Qo'qon universiteti xabarnomasi.* herald.kokanduni.uz.
3. **Sotvoldiyev, N. M.** (2023). *Ta'lim sohasidagi islohotlarni moliyaviy ta'minlash masalalari.* Cyberleninka.ru. cyberleninka.ru/article/n/ta-lim-sohasidagi-islohotlarni-moliyaviy-ta-minlash-masalalari.
4. **Rustamov, Sh.** (2023). *Xalq ta'limi tizimini moliyalashtirish manbalari va ulardan samarali foydalanish masalalari.* Science and Education Scientific Journal. Volume 4 Issue 5. [PDF file available](#).
5. **Shaymatova, N. A.** (2023). *Oliy ta'lim muassasalari faoliyatini moliyalashtirishning zamonaviy tendensiyalari.* Journal of New Century Innovations. [117-119.pdf](#).
6. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori.** (2021). *Davlat oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida.* lex.uz.